

Nr 151.

Av herr **Hallén m. fl.**, *angående förbättring av s. k. äldre tjänstepensioner till förutvarande befattningshavare i statens tjänst.*

Frågan om förbättring av *äldre tjänstepensioner* till f. d. befattningshavare i statens tjänst har under de senaste åren vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens prövning på grund av väckta motioner. Bankoutskottet har under förhandenvarande förhållanden icke ansett sig böra föreslå riksdagen att fatta positivt beslut i frågan, men utskottet har i sina utlåtanden beaktat de i motionerna framförda synpunkterna och vid flera tillfällen i princip uttalat sig för åtgärder för förbättring av de äldre pensionärernas ställning. Sålunda anförde bankoutskottet i sitt utlåtande nr 61 vid 1938 års riksdag bland annat, att behovet av en pensionsförbättring för statens pensionärer otvivelaktigt under de senare åren allt mera gjort sig gällande samt att de skäl, som föranlett beslutet om en provisorisk avlöningsförstärkning för statstjänstemännen, med fog torde kunna återopas till stöd för beviljande av en provisorisk förstärkning jämväl av de utgående statspensionerna. Utskottet ansåg sig emellertid icke berett att utan förslag i ämnet från Kungl. Maj:t tillstyrka riksdagen att fatta beslut i frågan. Däremot hemställde utskottet att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning och till 1939 års riksdag inkomma med förslag till provisorisk pensionsförstärkning.

De vid 1939 års riksdag i frågan väckta motionerna fann bankoutskottet icke böra föranleda till någon riksdagens åtgärd, då det icke syntes kunna undvikas, att åtgärder i förhöjande riktning komme att verka föregripande på utredningen om en revision av gällande pensionsbestämmelser.

I utlåtande (nr 18) över de vid 1940 års riksdag väckta motionerna fann sig bankoutskottet icke hava anledning att frånträda sin närmast föregående år intagna ståndpunkt, dels med hänsyn till att något förslag beträffande den framtida pensionsnivån då ännu icke framlagts, dels till att dåvarande tidsläge manade till försiktighet i fråga om utgifter av den art och storleksordning varom här vore fråga. Å andra sidan ville utskottet ingalunda förneka, att — särskilt för pensionärer med lägre pensioner — behov av en pensionsförbättring i många fall gjorde sig gällande samt att, därest levnadskostnaderna skulle fortsätta att stiga, olägenheterna av ett fortsatt undanskjutande av pensionsfrågans lösning komme att framträda allt starkare. I detta sammanhang borde enligt utskottet jämväl beaktas, att, sedan i början av 1920-talet dyrortsgraderade löner införts för statsförvaltningen i allmänhet och pensionerna därvid fastställts i förhållande till lönerna på billigaste ort, den gällande relationen mellan pension och lön förskjutits

till nackdel för pensionärerna på dyrare orter. Utskottet uttalade den förhoppningen, att, därest förslag i fråga om definitiv reglering av pensionsförmånerna för blivande pensionärer skulle framläggas för 1941 års riksdag, förslag om möjligt då även kunde föreligga beträffande pensionsförmånerna för sådana f. d. befattningshavare, som vid tiden för de nya pensionsbestämmelsernas ikraftträdande redan avgått med pension.

Riksdagen har i samtliga här berörda fall fattat beslut i enlighet med bankoutskottets förslag.

Vid 1941 och 1942 års riksdagar beslöts ny pensionsreglering för flertalet befattningshavare och arbetare i statens tjänst samt för lärare vid folk- och småskolor. Lärare vid högre kommunala skolor fingo motsvarande pensionsreglering vid 1943 års riksdag. Dessa pensionsregleringar gällde emellertid endast sådana befattningshavare och arbetare, som *efter ingången av juli 1939* (respektive beträffande vissa militära beställningshavare efter ingången av juli 1940) avgått med rätt till pension.

Vid behandlingen av de vid olika riksdagar väckta motionerna om provisorisk förstärkning av redan utgående pensioner har ett av de förnämsta skälen till avslag å dessa motioner varit farhågor för att åtgärder i förhöjande riktning skulle komma att verka föregripande på utredningen om en revision av då gällande pensionsbestämmelser. Sedan numera riksdagen fattat beslut i frågan om pensionsreglering för sådana befattningshavare, som åtnjutit eller åtnjuta avlöning enligt de civila och militära avlöningsreglementen, som trädde i kraft den 1 juli 1939, ävensom för arbetare i statens tjänst, och dessa pensionsregleringar tillämpats från den 1 juli 1942, har ovannämnda skäl för uppskov med frågan om reglering av de äldre pensionerna bortfallit och hela denna fråga kommit i ett väsentligt förändrat läge. Med hänsyn härtill hade man kunnat vänta, att Kungl. Maj:t till 1943 års riksdag skulle ha framlagt utredning och förslag om pensionsreglering för de före den 1 juli 1939 avgångna befattningshavarna. I proposition nr 170 till nämnda riksdag framlade Kungl. Maj:t visserligen ett förslag i frågan, men detta förslag gällde endast en bråkdel av de pensionärer, varom här är fråga, nämligen de f. d. befattningshavare och arbetare i statens tjänst, som enligt dåvarande pensionsbestämmelser uppburo i årlig pension med tillägg högst 2 626 kronor. I det till propositionen fogade protokollet erinrade föredragande departementschefen om att det förelåg en icke obetydlig procentuell skillnad mellan de nya pensionerna och de pensioner, som utginge enligt närmast förut fastställda författningar med pensionsunderlag avvägda i förhållande till A-ortslön enligt den under åren omkring 1920 genomförda lönerregleringen. Departementschefen anförde vidare, att det måste framstå såsom förenligt med rättvisa och billighet, att den höjning av pensionsförmånerna, som den senaste pensionsregleringen medfört, finge en viss motsvarighet för sådana tjänstepensionärer, som på grund av tidigare avgång icke omfattas av pensionsregleringen.

Med hänsyn till det då rådande finansiella läget ansågs pensionsförbättringen böra begränsas till att avse pensioner, som utginge med lägre

belopp eller, som nyss är nämnt, med högst 2 626 kronor, inberäknat dyrtidstillägg och kristillägg. Vid samma riksdag väcktes också flera motioner i frågan.

I sitt yttrande över förenämnda proposition och motioner anförde bankoutskottet bland annat, att det hade i och för sig varit önskvärt, om den ifrågasatta pensionsförbättringen kunnat erhålla en något större räckvidd än enligt Kungl. Maj:ts förslag, exempelvis i anslutning till vad som ifrågasattes i ett par motioner. Med hänsyn till den utgiftsökning, 1 050 000 kronor, som även en relativt blygsam utvidgning av nu föreslagna pensionsregleringen skulle medföra, ansåg sig utskottet då icke kunna sträcka sig utöver vad Kungl. Maj:t förordat, varvid utskottet även hänvisade till de av statsmakterna utstakade riktlinjerna för pris- och lönepolitiken. Utskottet uttalade dock den förhoppningen, att pensionsfrågan skulle upptagas till förnyat övervägande, så snart förhållandena det medgäve, och att därvid om möjligt önskemålet om en förbättring av de lägre pensionerna i större utsträckning måtte vinna beaktande.

I likhet med vad vederbörande departementschef uttalat anse vi, att det måste vara med rättvisa och billighet förenligt, att även de f. d. befattningshavare, som avgått före den 1 juli 1939, få sina pensionsförmåner reglerade. Då det emellertid icke synes vara att förvänta, att Kungl. Maj:t till denna riksdag framlägger förslag om pensionsreglering för nämnda f. d. befattningshavare, anse vi oss motionsvägen böra bringa frågan under riksdagens prövning.

Enligt vår mening kan en fullt rationell lösning av pensionsfrågan för äldre pensionärer vinnas endast på det sätt, att i sammanhang med varje pensionsreglering de redan avgångnas pensioner automatiskt bli likställda med de nyreglerade pensionerna. Det torde vara svårt att från rättvise- och billighetssynpunkt framföra några bärande invändningar mot en sådan anordning. Den redan pensionerade tjänstemannen har till sin avgång fått vidkännas samma pensionsavdrag och utfört samma arbete som den kvarvarande. Att den senare vid nyregleringen får sitt pensionsavdrag något höjt sammanhänger med att lönen blir höjd och för övrigt är, såsom framgår av nedanstående tabell, höjningen av pensionsavdraget vid den senast genomförda pensionsregleringen så obetydlig, att denna höjning knappast kan motivera någon nämnvärd skillnad i pensionen.

Tjänstepensionsavdrag.

Lönegrad	Enligt äldre reglementen		Enligt reglemente den 30/12 1941		Ökning i pensionsavdrag kr.
	Avdrag kr.	% av slutlön å C-ort	Avdrag kr.	% av slutlön å C-ort	
A 5	48	1·8	69	2·1	21
10	75	2·1	99	2·4	24
15	129	2·4	156	2·8	27
21	213	3·2	243	3·2	30
30	420	3·8	474	3·9	54

Även om en pensionär icke har juridisk rätt till ökad pension, gäller ju motsvarande om alla i tjänst varande tjänstemän beträffande de löneförmaner, som de hade vid tjänstens tillträädande. Så vitt vi ha oss bekant, har det aldrig satts ifråga, att vid en löne reglering endast de tjänstemän, som tillträda sin tjänst efter löne regleringens ikraftträädande, skola få åtnjuta de höjda löneförmanerna. Ett annat förfarande vid pensionsregleringar leder också till rena orimligheter. En tjänsteman, som haft turen att få stå kvar i tjänst någon kortare tid efter den 1 juli 1939, får högre pension än en annan, som haft tjänst i högre lönegrad än den förre och betalat högre pensionsavgifter än denne, emedan den senare av åldersskäl nödgats avgå före den 1 juli 1939.

Principiellt sett anse vi, att de f. d. befattningshavare, som avgått från sin tjänst före den 1 juli 1939, böra vara berättigade till pension enligt bestämmelserna i det nya pensionsreglementet och hemställa därför i första hand, att riksdagen fattar beslut i sådan riktning.

Då man emellertid måste räkna med att riksdagen av olika skäl icke är beredd att för närvarande fatta definitiv ståndpunkt i en fråga av så stor räckvidd men då det å andra sidan framstår som synnerligen angeläget, att samtliga äldre pensionärer redan i år må komma i åtnjutande av pensionsförbättring framlägga vi även ett alternativt förslag till frågans provisoriska lösning.

Det ligger nära till hands att för de äldre pensionärerna tillämpa samma princip för beräkningen av pensionens storlek som för de efter den 1 juli 1939 avgångna befattningshavarna, d. v. s. att låta pensionsunderlaget vara omkring två tredjedelar av lönen å C-ort. Vi erinra härvid om att såväl bankoutskottet vid 1940 års riksdag som vederbörande departementschef i förutnämnda yttrande till statsrådsprotokollet berört denna fråga.

Nedanstående tabell visar, huru de nu utgående pensionsförmanerna för de f. d. befattningshavare, som åtnjuta pension enligt 1934 års civila tjänstepensionsreglemente, ställa sig i jämförelse med motsvarande pensionsförmaner enligt 1941 års pensionsreglemente, i båda fall med vederbörliga tillägg.

1	2	3	4	5	6	7
Befattning och lönegrad	Pension enligt 1934 års reglemente	Pension enligt 1934 års reglemente jämte tillägg	1934 års pensioner uppräknade till C-ort	Pensioner i kol. 4 jämte tillägg	Pension enligt 1941 års reglemente jämte tillägg	Skillnad mellan kol. 6 och kol. 3
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
Brevbärare A 5	1 644	2 471	1 792	2 619	2 861	390
Tågmästare A 10	2 160	3 146	2 352	3 432	3 616	470
Postassistent A 15	3 036	4 419	3 288	4 798	4 936	517
Notarie A 21	4 200	6 129	4 504	6 572	6 712	583
Byråchef A 30	6 996	9 200	7 320	9 524	9 876	676

Av tabellen framgår bland annat, att pensionerna beräknade efter C-ort med dyrtidstillägg och kristillägg enligt samma grunder, som nu tillämpas

på äldre pensioner, för de i tabellen angivna lönegraderna å ena sidan bliva respektive 148 kronor, 286 kronor, 379 kronor, 443 kronor och 324 kronor *högre* än nu utgående pensioner med tillägg, men å andra sidan respektive 242 kronor, 184 kronor, 138 kronor, 140 kronor och 352 kronor *lägre* än motsvarande pensioner med tillägg för de befattningshavare, som avgått efter den 1 juli 1939. Genom här ifrågasatt anordning skulle de äldre pensionärerna åtminstone i det avseendet bli likställda med sina yngre kamrater, att deras pensioner skulle beräknas med avlöningen på C-ort som utgångspunkt. Det stora antal pensionärer, som haft sin tjänstgöring i Stockholm och fortfarande bo kvar där, skulle i alla fall få blott omkring 55 % av sin avlöning i pension.

Vår hemställan går alltså alternativt ut på att de före den 1 juli 1939 avgångna f. d. befattningshavarna få sin pension beräknad efter C-ort och att detta bör gälla samtliga sådana f. d. befattningshavare. Om beräkningen av pensionen efter C-ort i och för sig är rättvis och billig, vilket ej torde kunna bestridas och vilket även erkänts från auktoritativt håll, finnes ingen anledning att utesluta dem, som tillhört de högre lönegraderna. Lika väl som de efter den 1 juli 1939 avgångna pensionärerna i högre grader ansetts behöva höjd pension, gäller detta givetvis även om de före sagda dag avgångna. På grund av dessa pensionärsers relativa fåtal blir kostnaden för deras pensionsförhöjning jämförelsevis måttlig.

De f. d. befattningshavare, som ha sin pension beräknad med hänsyn till sådana äldre avlöningsreglementen, enligt vilka lönerna icke voro differentierade efter dyrortsgrupper, synas böra få samma pensionsförmåner, som fastställas för motsvarande tjänster enligt nyare avlöningsreglementen.

Vi äro fullt medvetna om att ett bifall till ettdera av ovan anförda alternativa förslag kommer att medföra jämförelsevis stora kostnader. Men å andra sidan lär riksdagen ej längre kunna undandraga sig att skapa rättvisa åt de f. d. befattningshavare i statens tjänst, vilka redan alltför länge fått vänta på förbättring i sina pensionsförmåner. Härvid må även framhållas, att praktiskt sett alla här ifrågavarande personer redan uppnått en ålder av 64 år och att medelåldern torde vara omkring 70 år, vadan det ligger i sakens natur, att många av dessa komma att avlida före den 1 juli 1944 och ännu flera under budgetåret 1944/45. Den kostnad, som beräknas med hänsyn till nuvarande antalet pensionärer, kommer därför att successivt minska och efter ett tiotal år bliva mycket obetydlig.

Slutligen vilja vi här framhålla, att den av statsmakterna intagna ståndpunkten till pris- och lönepolitiken icke bör kunna lägga hinder i vägen för ordnandet av pensionerna för de f. d. befattningshavare, vilka avgått före den 1 juli 1939. Det är här ej fråga om en förhöjning med hänsyn till nu rådande dyrtid utan det gäller framför allt att rätta till ett sedan länge rådande missförhållande. Att förevarande fråga ej förut blivit ordnad har först berott på dröjsmålet med den definitiva pensionsreglering, som stod i samband med 1939 års lönereglering, och sedan på att man inom finansdepartementet ej hunnit avsluta utredningen om en mera definitiv pensions-

reglering för de äldre pensionärerna. Under sådana förhållanden skulle det vara synnerligen hårt och opåkallat, om ett s. k. lönestopp skulle få inverka på denna frågas lösning.

I samband med den år 1941 beslutade tjänstepensionsregleringen har även familjepensioneringen ordnats för efterlevande till sådana befattningshavare, som uppburit lön enligt de från och med den 1 juli 1939 gällande avlöningsreglementena. Denna familjepensionreglering medförde visserligen inga nämnvärda höjningar i familjepensionerna för dessa befattningshavares efterlevande, men dessas pensioner komma i alla fall att rätt avsevärt överstiga den änkepension, som nu utgår eller enligt gällande bestämmelser kommer att utgå till änkor efter före den 1 juli 1939 pensionerade f. d. befattningshavare. Med hänsyn härtill vilja vi framhålla önskvärdheten av att dessa äldre familjepensioner regleras och uttala en förhoppning om att Kungl. Maj:t må vidtaga åtgärder för en snar lösning av denna fråga.

I anslutning till vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen beträffande alla dem, som åtnjuta pension enligt före den 1 juli 1939 gällande grunder i civila eller militära tjänstepensionsreglementen eller tjänstepensionsreglementen för arbetare i statens tjänst, måtte besluta,

att deras pensioner från och med den 1 juli 1944 må utgå efter samma grunder, som äro fastställda i motsvarande pensionsreglementen, vilka trädde i kraft den 1 juli 1942; eller om detta i nuvarande läge icke är genomförbart,

att deras pensionsunderlag från och med den 1 juli 1944 må beräknas i förhållande till lönen å C-ort enligt bestämmelserna i närmast före den 1 juli 1939 gällande avlöningsreglementen med dyrtidstillägg och kristillägg enligt de grunder, som nu gälla för sådana f. d. befattningshavare, som avgått före sistnämnda datum.

Stockholm den 12 januari 1944.

<i>Harald Hallén.</i>	<i>Patrik Svensson,</i> Alingsås.	<i>Gust. Rosander.</i>
<i>Eric Bladh.</i>	<i>Edvin Gustafsson,</i> Bogla.	<i>Lars Lindahl.</i>
<i>Ernst Berg.</i>	<i>Gustaf Nilsson,</i> Kristinehamn.	<i>Aug. Spångberg.</i>
<i>Lars Jonsson</i> i Haverö.	<i>O. E. Sandberg.</i>	<i>Carl Björling.</i>
<i>C. D. Skagerlund.</i>	<i>Ivar Sefve.</i>	<i>Märta Öberg.</i>
<i>Erik Olson.</i>	<i>Joh. Nilson,</i> Eskilstuna.	<i>Ellen Svedberg.</i>

<i>Gösta Skoglund.</i>	<i>Albert Larsson.</i>	<i>Olof Andersson,</i> Malmö.
<i>Rudolf Boman.</i>	<i>Pehr A. Johnsson</i> i Kastanjegården.	<i>Ebon Andersson,</i> Malmö.
<i>Olivia Nordgren.</i>	<i>Erik Lundbom.</i>	<i>James I. A. Dickson.</i>
<i>A. Nilsson,</i> Norrlångträsk.	<i>Hildur Nygren.</i>	<i>H. E. Nordström.</i>
<i>Gottfr. Fröderberg.</i>	<i>L. A. Björklund.</i>	<i>Gust. Mosesson.</i>
<i>Ebon Andersson,</i> Stockholm.	<i>Ruth Gustafson.</i>	<i>Folke Kyling.</i>
<i>Ernst Eriksson</i> i Stockholm.	<i>Elis Håstad.</i>	<i>Sven Lundberg</i> i Hälsingborg.
<i>Erik Hagberg,</i> Malmö.		<i>Carl Hoppe.</i>